



brez šminke

Ustavljene čase klavrnih eksistenc

Arthur Miller: Smrt trgovskega potnika. Režija Janez Pipan. Slovensko ljudsko gledališče Celje.

Nika Leskovšek

Čas gotovo igra glavno vlogo v najnovejši uprizoritvi SLG Celje, ki jo je ob šestdesetletnici njihovega delovanja v triurni odrski kreaciji ovekovečil Janez Pipan s študijo sodobnega družbenega utripa. Smrt trgovskega potnika Arthurja Millerja za upodobitev aktualne mizerne situacije ne bi moglo biti bolje izbrano besedilo.

Pri nas večkrat uprizarjana drama že od svojega nastanka (1948) intrigira ustvarjalce s še vedno revolucionarno dramaturgijo, ki kombinira linearni tok pripovedi z retrospektivami – ki pa to pravzaprav niso, ampak gre prej za pobege pred realnostjo v privide preteklosti. Miller na ta način zastruje neznosnost kolizije med obetom prosperitete in življenjsko deziluzijo. Pipan čvrsto in spretno upravlja s časovnimi izzivi, ko nenehno spreminja strategijo uprizarjanja. »Flashbackom« najde učinkovito rešitev v obliki prišepetajočih prividov, ki intervenirajo v realnost z večanjem glasnosti. Drugič prizor osvetli v globini odra in ustvarja klavstrofobično vzdušje ob njegovi izključitvi. Bedo »sedanjosti« predstavljajo tudi mizanscensko statični deli z zgolj nekomunikativnimi individualnimi akcijami (vtiranjem mazila, česanjem), ki jim kontrirajo dinamični izseki preteklosti (kar zna biti kontraproduktivno v drugem delu, ko se začnejo konflikti razreševati prav tam, na suhi statiki sedanjosti, in bi se morala pozornost preusmeriti na igralske dosežke). Pogruntavščina predstave pa je kombinacija ustavljenega gibanja in zataknenega časa: »tekalna steza«, torej fitness

naprava in tekoči trak v enem.

Nepomirljivo nasprotje, ki muči trgovskega potnika s preživetimi »romantičnimi« ideali v dobi informacijske tehnologije, ga vizualno definira kot zaprašeni relikv z neobvladljivo velikanskima, zastarelima kosoma prtljage, vrženega v »shopping center« (scenografija Marka Japlja). Lomanova predanost in obenem ujetost v lastne koordinate dojemanja sveta velja konstruktivno

»ameriškega sna« (izvorni kontekst je ohranjen z emblematičnima podobama ameriške zastave in kokakole), torej enakim predispozicijam za uspeh. »Junak« na koncu, kot streznilno izdaja sam naslov, propade oziroma se odloči za izhod v samomor, predvsem kot produkt krutega izračuna, da je človek, ki se dan za dnem udingja za pičli dohodek, danes več vreden mrtev kot živ. Pipan polaga pozornost predvsem na družinske odnose, ki jih že razžira parazitski duh egoizma, klavrn

eksistenco malega človeka z velikim finalom katastrofične življenjske ironije pa končuje v precej vprašljivem katarzičnem vzdušju.

Lomanov lik obrabljenega družbenega sedimenta, ki je obtičal v času, je v eni svojih magistralnih vlog oblikoval Renato Jenček z občutkom za raztrganost izdelanega malega človeka. Njegova sinova postavita na oder Vojko Belšak v vlogi Biffa (že drugič v karieri) in Andrej Murenc kot Happy, oba doživeto predvsem v ključnih momentih; mučeniška mama je Lučka Počkaj Jagoda se predstavlja kot fantazmatska ženska in Brane Završan kot načelni Charley.

Vsaj v teoriji je to torej učinkovito razdelana sodobna mini tragedija s sfumatičnim nerealnim vzdušjem in jazzovskim podlaganjem (Rok Golob kot avtor glasbe), ki ustvarja občutje difuzne sodobne identitete v zadevanju partikularnih človeških moči ob robove sistema.



Millerjevo »sodobno tragedijo« Smrt trgovskega potnika je na oder Slovenskega ljudskega gledališča Celje postavil režiser Janez Pipan, v njej pa med drugimi nastopajo Vojko Belšak (Biff), Renato Jenček (Willy) in Andrej Murenc (Happy).